

új, néha igen igen groteszk képek keletkeznek. Fotomontage e kísérletnek a neve s plakát és könyvfedél céljaira egészen meglepő képeket hoz létre.

A filmben ugyanazok a kísérletezések folynak, mint az állófényképben s sok eredmény a filmben használhatóbbnak mutatkozott, mint a forográfiaiban. Áll ez különösen az összekopírozásra, képek összekeverésére stb. Az absztrakt filmre is történetek eredményes kísérletek.

Már most kérdés, hogy a fotográfia új keresési mily módon befolyásolhatják az iparművészetet. Magát a fotográfiát közvetlenül főleg a grafikában használják fel, mint könyvillusztrációt, könyvfedelet és plakátot. A könyvfedelnél és plakátnál ma már gyakran használják a fotogramot és a fotomontage-t. Közvetve a fényképezés új keresései erősen táplálhatják az iparművészek formafantáziáját. Nem úgy értem, ahogy a szeccszó idején értelmezték, hogy az iparművészek a természet ritkán előforduló for-

máit a fényképekből stilizálták. Ma az iparművészet nagyon megváltozott. Részben a dísz számúzi mindennűnen, ahonnan csak lehet s ahol díszre szükség van (szövetnél, kárpitnál, esipkénél) ott sem stilizál természetformákat, hanem organikus módon fejleszti a díszet a tárgyból és a feladathoz, mint ahogy azt a természet maga is teszi. A fényképésznek természetfölvételei (virágok, rovarok, mikroszkópikus és Röntgen-képek) csak közvetve hathatnak az iparművészetre azzal, hogy táplálják az iparművész formafantáziáját. De ugyanígy, talán még közvetlenebbül hatnak az iparművész fantáziájára az absztrakt jellegű fotogramok, melyek emberalkotta formákat hoznak s így a stílusfejlődést jobban elősegítik, mint a természetképek. Hiszen tudjuk, hogy Európában ma mindenütt az absztraktfestészet adta át az iparművészetnek stílusát. Az iparművészetben pedig az absztrakt formáktól még az sem riad vissza, aki a festészetben nem fogadja el őket.

KRÓNIKA

A KÉPVISELŐHÁZ ELNÖKI FOGADÓTERMEKÉNEK ÚJ BERENDEZÉSE. Zsitvay Tibor elnöksége idejében határozták el a dísztelen képviselőház elnöki fogadószobának művészibb kiépítését és szűkebbkörű pályázattal szólítottak fel több tervezőművészt a berendezés megtervezésére. E pályázat bírálóbizottsága, mely az elnökön kívül Csányi Károly iparművészeti múzeumi igazgatóból, Lázai Fritz Oszkár építészből és Ybl Ervin dr. min. titkárból állt, a pályadíjat és megbízást Koródy György építésznek ítélte oda, aki az elfogadott pályaműve alapján el is készítette a berendezés részletrajzait és vezette a munkálatok végrehajtását. Kijelentése szerint őt az a meggyőződés vezette, hogy a magyar képviselőház elnöki szobáját magyaros izléssel kell kiképezni és pedig nem a magyar stílusnak általánosan beidegződött felfogásában (paraszthímzések és székyfaragványok népies motívumainak szervesen alkalmazásával), hanem magyar mesterék által magyarrá formált történelmi stílus szellemének megfelelően.

Szerinte a török hódoltság alatt, Bethlen Gábornak Brandenburgi Katalinnal való egybekelése idejéből származó, majd II. Rákóczi Ferenc idejében a magyar felvidéken meghonosodott főúri kastélystílus hangulatában lelhető fel leginkább az az átmagyarosító erő, mely az idegen művészektől akkoriban hosszú ideig elzárt erdélyi és észak-magyarországi vidékeken éreztette hatását.

Ennek az átmagyarosított késői renaissancenak hangulatát tükrözi vissza a szoba faburkolata, a

nagy oszlopos ajtók rusztikus arányai és áttört faragású pártázata.

A dús ornamentikájú fiók-boltívek egyszerű vonalán és a nagy fehér, simított gipszfalon a XVII. századi besztércébányai Turesányi-ház hatása érezhető. A karosszékek favázának megoldásánál az a XVII. századi magyar szék szolgált alapul, amelyet az Eszterházy-hercegek fraknói kincstárában őriznek. A székek bevonása érettpirosbársony, finom aranyszálhímzésű virágokkal, melyek vonalvezetésére a Bethlen Kata 1694-ben készült viktári Bethlen címeres terítője volt befolyással.

A nagy oszlopos díőfaajtók szárnyaiba egy-egy fülke mélyül, a fülkékben egy-egy faragott fafigura áll. E figurák természetes nagyságú modelljeit Gádor István szobrászművész készítette, szerencsésen éreztetve rajtuk a török hódoltság korának zömök, kissé brutális, de jellemzően tiszta magyar formanyelvét. Ugyanez a groteszk monumentalitás és magyar férfiasság jellemzi a nagy színesüvegablakok kompozícióját, melyek figurális rózsáihoz Hende Vince festőművész rajzolt természetes nagyságú kartonokat.

A mennyezet vaskos profiljai és újszerű ornamentikája régi széky fatemplomok hangulatával van átítatva. A nagy bronzesillár a XVII. században hazánk főúri kastélyaiban elterjedt hollandus stíusból keletkezett.

A tervező a magyar történeti emlékeket nem szolgáló módon használta fel, inkább csak hangulatbeli kútforrásaiul kínálkoztak neki és segítették őt ama cél elérésében, hogy a régi magyar emlékekből kivonva azt, ami bennük magyar, fűszerül használja egy minden ízében mai elgondolású műalkotáshoz.

A szoba főfalán látható Rudnay Gyulának, a Székesfevárosi Gobelinszövő által készített, sokat vitatott nagy gobelinje.

Megemlítjük még, hogy az asztalosmunkát Damjanovics László, a stukkó-szobrászmunkát Krausz Lajos, a bronzesillárt Galambos Jenő, a fűtőtest-rácsokat Kulesár Sándor, a színesen festett ablakot Kopp Ferenc készítették.

A SZÁLLODÁSOK NEMZETKÖZIEGYESELETE. melynek székhelye Kölnben van, ezidei közgyűlésén ünnepelte meg alapításának hatvanadik évfordulóját. Ebből az alkalomból az egyesület magyarországi tagjai igen értékes, díszes emlékszerűt ajánlottak fel az egyesületnek. A remekbe készült serleget — melynek képét e számunkban közöljük — Gluck Frigyesnek, a finomízlésű, áldozatkész műbarátnak elgondolása szerint jeles ötvösmesterünk, Tarján Oszkár készítette. Fő díszei a serlegnek azoknak a városoknak a tűz-zománeu emerei, ahol a lefolyt 60 év alatt az egyesület évi közgyűléseit tartotta. Alul griffek Magyarország, Budapest székesfeváros, az Anjou- és a Hunyadi-családok szintén zománeművű emereit tartják. A serlegen, amely méltó büszkesége a magyar iparművészetnek, következő felírások olvashatók: *Votum — collegiarum et sodalium Hungaricorum et Budapestinensium — Societatis deversorium internationali — anno 60 vertente — 1869—1929 — 60 annos — Eras nobis dux — Perge praecedere — Nos Te sequemur.*

HARANGHY JENŐ és ÁRKAY NÉ STEHLÓ LILY tervezték az e számunkban bemutatott színes ablakokat. Ez előbbinek terve a mohácsi esata-kápolnát díszíti és a nemesszívű Kanizsay Dorottyát, a mohácsi gyászos esatában elhullt magyar vitézek holttetemeinek kegyeletes elföldelődését ábrázolja. Ennek az ablaknak készítője Palka József, jó hírű üvegfestőmester. — A két kisebb ablak Majoros Károlynak, a többszörösen kiténtetett mesternek műve, ki a nála megszokott szakavatottsággal való-sította meg Árkayné sikerült terveit.

HELBING FERENC ÚJABB SIKERE. Iparművészeink közül, beleértve a grafikusokat is, alig van egy, akít annyi pályadíjjal tüntettek ki, mint Helbing Ferencet, a kir. iparművészeti iskola e.-i. igazgatóját és grafikai szakosztályának megalapítása óta tanárát. A grafika terén szerzett babérai újabban egy fényes levéllel szaporodtak, melyet egy nemzetközi pályázaton nyert el. A Genfben székelő Union Postale Universelle ugyanis 19 nemzetnek egy-egy »beérkezett« művészt szólította fel nemzetközi pályázaton való részvételre, amelynek feladata az új nemzetközi válaszbélyeg (mely idegen országban ottani bélyegre becserélhető) megtervezése volt. A pályázatra felkért művészek mind beküldték pályaműveiket a Londonba egybehívott nemzetközi postakongresszuson alakított bírálóbizottságnak, mely egyhangú

határozatával a pályadíjat Helbing pályaművének ítélte oda s azt sokszorosította is. Őszintén örülünk a magyar grafika e számottevő diadalának és különösen örülünk annak, hogy oly érdemes mester részesült a megtisztelő kiténtetésben, mint minő Helbing Ferenc. Évtizedek óta ő neve a magyar grafikusok javát ernyedetlen szorgalommal, kitartással és szakavatottsággal, a maga sikeres munkásságával adva megszívlelni való példát az ifjú nemzedéknek.

HIESZ GÉZA Párizsban élő magyar szobrászművész neve már nem ismeretlen olvasóink előtt. Már 1928. évfolyamunk 177. oldalán bemutattuk egy öntött üvegből készült női mellszobrárt s most, e fűzetünkben szintén öntött és esiszolt újabb üvegműveiről készült fényképfelvételeket közlünk. Honfitársunk munkásságával már több igen számottevő sikert ért el külföldön, ahol nagyon megbecsülik finom plasztikáját, mely kiválóan alkalmas az ő kedvelt témáiban, az üveghen való sokszorosításra. Szépművészeti Múzeumunk 1927-ben a Műcsarnok kiállításán egy bronzmellszobrárt vette meg, mely Foujita japán festőművészt ábrázolja.

A CAMPANILETŐL A PÁRSIK HEGYÉIG. Kedves Szerkesztő Úr! Énnekem mint afféle gyomorhajos embernek mostanában a konyha legízesebb falatai el vannak tiltva. Csak semmi bors, paprika, fűszerszám, hagyta meg szigorúan az orvosom. S valóban fel kellene fordulnom a tej egyhangúságától, a vaj és sajt sótlanságától, ha az úgynevezett »élelet« nem kedveskedne nekem már a reggeli kávém idején némely fűszeres meglepetésekkel. Ezeket a finom zamatokat elsősorban a leibzurnáljaimnak köszönhetem, melyek már jókor reggel feltálatják nekem az aznapi építészeti gombákat, jó vastagon meghintve maszlaggal. Minden napra jut egy-kettő. Mostanában az óriási építészeti gombák vannak soron. A kiadós esőzés következtében ugyanis hirtelen megsaporodtak építészeti tenyészgombáink. Úgy látszik, hogy a Társadalombiztosító felhőkareolója árnyékában kiténő talajra letek, mert most mindezek a mérges, szarvas és tinóru kis süvölvények felfelé törő tendenciát mutatnak. Egyik nap például azt olvasom az újságban, hogy a Dunaparton egy tízeleletes campanilet terveznek arra vállalkozó lószőr-tudósok és hogy minden emelet a magyar történelem egy évszázadát fogja »megeleveníteni« s mire az idegen a legfelső emeletre ér, rázendíti a toronyóra a magyar Hiszekegyet, melyet különben negyedóránként fog elkongatni, tekintettel a tízmillió pengős állami szubvencióra és egyéb matrácokra. Még jóformán fel se ocsudtam erről a dunaparti campanileről s már azt olvasom, hogy a magyar szent Pantheont, mellyel egy negyedszázad óta boldogítják gombásaink a Gellérthegyet, végre mégis fel fogják építeni, de tetszik tudni hol? No tessék már mondani: a Pársik szent hegyén Indiában. Bár fölteszem a pitykémet egy kosár gomba ellen,

hogy ebből a turáni emlékműből sem lesz semmi a magyar-indus rokonság nagy szégyenére, legfeljebb egy újabb ostrom a Közmunkatanács ellen, mégis megkérném alázattal, tartsuk ébren a virtust építészeti álmodozóinkban. Hiszen olyan fontos, hogy a szegény sőtalan életünket időnként egy kis pikáns gombamártásban forgassuk meg.

KIÁLLÍTÁSOK

A MAGYAR MŰVÉSZETNEK BARCELONÁBAN ELÉRT SIKERÉT jelentette be Klebelsberg Kunó gróf vallás- és közoktatásügyi miniszter a Képviselőház egyik ülésén és a magyar honatyák lelkes örömmel fogadták művészi kultúránk újabb diadaláról szóló hírt. Jóllehet egyelőre csak az Arte Moderna nemzetközi pavillonjában szereplő képek felett ítélező bírálóbizottság döntését hozhatták nyilvánosságra, biztosra vehető, hogy a többi pavilonban elhelyezett magyar képzőművészeti alkotásoknak, valamint iparművészetünknek és háziiparunknak is méltó elismerésben és kitüntetésekben lesz részük. Az eddig nyilvánosságra jutott hírek szerint az említett képzőművészeti csoport kiállítói közül 2 magyar művész kapott aranyérmeket és ugyanannyi első osztályú Mention Honorable-t. Érmeket és elismerő okleveleket még 10 magyar művésznak ítélte oda a bírálóbizottság. Ezzel a 14 kitüntetéssel a magyar művészek e csoportja az olaszok után a második helyre került. Magyarország mögött maradtak a belgák, a norvégek, a jugoszlávok (ezek Mesztrovic-nak köszönhetik, hogy ilyen jó helyre jutottak), továbbá a hollandusok, a franciák, az osztrákok s végül a portugálok. Látnivaló tehát, hogy művészeink ismét derekasan állták meg helyüket a nemzetközi versenyben és újabb babérlevelet fűztek koszorújukba.

Jóllehet nemesak a magyarok szereplését lelkesen méltató spanyol sajtó, hanem igen előkelő külföldi folyóiratok osztatlan elismeréssel adóznak a magyar osztályban a nemzeti kultúránkat reprezentáló művészeti csoportainknak, akadnak egyes magyar előadók és cikkek, kik kiesnyléssel beszélnek és írnak a barcelonai szereplésünkről. Sőt tájékozatlanságukat és rosszmájúságukat eláruló ráfogásokkal beemérik azoknak az érdemes férfiaknak tevékenységét, akik lelkesen, önzetlenül és szakavatottan fáradoztak a kiállítás érdekében és kiknek az elért sikerekben számottevő részük is van. De nem csupán a magyar osztályok előkelő színvonaláról terjesztettek irányzatos hamis híreket, hanem nevetésesen fantasztikus hiteltűléseket is emlegettek. Azt írták, hogy 300.000 pengővel lépték túl az előirányzatot, stb. Ezekből a hírekből egy árva szó sem igaz. Ellenben való tény, hogy a mintegy 3000⁴ méternyi alapterületű magyar osztály költségeire az érdekelt három minisztérium összesen 30.000 pengőt tudott csak előteremteni. A székesfőváros pedig 20.000 pengőt szavazott meg a maga intézményeinek be-

mutatásával járó kiadásokra. Összesen tehát a megbízott két építésznek, Györgyi Dénesnek és Menyhért Miklósnak 50.000 pengő állott építésre, külső és belső kiképzésre és 11 óriási teremnek díszítésére (festés, vitrinák, szőnyegek stb.) rendelkezésére. Hogy ilyen aránylag csekély összegből mégis oly monumentális hatású tornyot és impozáns méretű címerünkkel ékes kapuzatokat tudtak alkotni, ezt kiválóan sikerült tervüknek köszönhetik. Mert ennek láttára a spanyolok eljuttették saját tervüket és igen számottevő összeggel járultak hozzá nemzetközi esernökünk magyar részének építési költségéhez. Így — esakis így — vált lehetővé, hogy a magyar osztályt befogadó esernök rész külseje a maga eredetiségével, emlékszerű hatásával már messziről odavonzza a kiállítás látogatóit. Laptársainktól joggal elvárhatjuk, hogy jövőben ne adjanak helyet magyar munkát beemérlő, valótlanosságokat terjesztő, nyilvánvalóan irányzatos cikkeknek.

AZ ORSZ. IPARMŰVÉSZETI ÉS HÁZIIPARI KIÁLLÍTÁS. Ezt az Orsz. M. Iparművészeti Társulatnak a Baross Szövetség és a Baross Gábor Kör közreműködésével a nyár folyamán az Iparművészeti Múzeumban rendezett tárlatot a közönség sűrű rajokban látogatta s nagy érdeklődéssel nézegette a mintegy 60 vitrinában és a falakon bemutatott sok szemrevaló látnivalót. Nagy elismeréssel állapították meg, hogy a kiállítás úgy mennyiség, mint a tárgyak művészi színvonala tekintetében jóval meghaladja a háború óta eddig rendezett iparművészeti tárlatokat. Különösen örvendenivaló, hogy a látogatók közt sok külföldi volt, kiknek sorából kerültek ki a legbőkezőbb vásárlók. A magyar intelligencia színe-java fordult meg a kiállításon élén a kormányzó feleségével, Bud János és Herrmann Miksa miniszterekkel. Ott voltak dr. Dréhr Imre, dr. Petri Pál, Scholz Kornél államtitkárok, Kertész K. Róbert, Tóry Gergely h. államtitkárok, dr. Preszly Elemér főispán, a budapesti külföldi követségek vezetőinek jórésze és sok magasrangú katona és tisztviselő. A kiállítás bírálóbizottságának javaslatára a kereskedelemügyi miniszter tizenegy kiállítót elismerő oklevéllel tüntetett ki. Ezek a következők: G o r k a G é z a keramikus Nógrádverőce, Á l l. f i ú n e v e l ő o t t h o n Székesfehérvár, G y ö r f i y J á n o s n é »Pannonia« esipkéműhelye, Nagykanizsa, H ó d m e z ő v á s á r h e l y i m ű v é s z e k a g y a g i p a r i t e l e p e H ó d m e z ő v á s á r h e l y e, I z a b e l l a H á z i i p a r i E g y e s ű l e t Budapest, O r s z á g o s H á z i i p a r i S z ö v e t s é g Budapest, O u r S h o p Budapest, M A N S z. Háziipari Osztálya Budapest, S u u m C u i q u e foglalkoztató műhelyei Fótújfalu, T i r i n g e r F e r e n e vasműves, Kecskemét, V a r g a B é l a keramikus vegyész, Keszthely. Az elismerő oklevéllel kitüntetettek kivül a többi kiállítót a rendezőség díszes Emléklappal lepte meg.

A kiállítás július hó 13-tól szeptember hó 15-ig volt látható. Már egy héttel a kiállítás bezárása

után szeptember 22-én megnyílt az Orsz. M. Iparművészeti Társulatnak az Andrássy-út 69. sz. a. levő teljesen átalakított helyiségeiben a Társulat. állandó iparművészeti és háziipari kiállítása. Ebben a nyári kiállításról fennmaradt tárgyak kiválóbbjain kívül iparművészeink sok új alkotása is látható. A kiállítás egyelőre 9—2-ig látható mindennap. December havában a karácsonyi ünnepek előtti három héten át a délutáni órákban is 4—1/2-ig lesz nyitva a kiállítás.

Nyomatékosan kérjük t. olvasóinkat, hogy az iparművészet körébe tartozó szükségleteiket a Társulat e kiállításán szerezzék be és buzdítsák ismerőseiket is, hogy ragadják meg a kínálkozó kedvező alkalmat gondosan elbírált és olesó művészi tárgyak beszerzésére.

A POZENI LENGYEL ORSZÁGOS KIÁLLÍTÁS általános meglepetést váltott ki a kiállítás látogatóiban. Még alig mult tíz éve annak, hogy megszűnt Lengyelország kegyetlen szétdaraboltsága és a nemzet most ünnepelte sokat szenvedett hazája újjászületésének, az idegen uralom alatt volt részek egybeforrásztásának tizedik évfordulóját. E rövid idő ellenére máris oly impozáns jelét adja az ipar, mezőgazdaság és művészet terén való hatalmas föllendülésének, hogy céltudó tevékenységének eredményeivel ámulatba ejtette a külföldről Pozenbe sereglett idegeneket. Kár, hogy Magyarországon nem érdeklődtek a nagyszabású, terjedelmes és igen gondosan megrendezett kiállítás iránt oly mértékben, mint azt a magyar és a lengyel nép évszázados kölesönös rokonérzése, a testvérmemzetrel való kulturális és gazdasági kapcsolatok fontossága és a kiállításon kínálkozó sokféle értékes tanulságok megkívánták volna. Ezért nagyon is helyénvaló volt a M. Nemzeti Szövetség részéről — közvetlenül a kiállítás kapuzárása előtt — rendezett lengyelországi társasutazás, melyen közéletünk számos kitérnősége és több kulturális és gazdasági intézményünk vezetői vettek részt. A kiállításnak — a minket közvetlenül érdeklő — iparművészeti és háziipari részében különösen leköttötte figyelmünket a teljesen modern jellegű bútóripar. A bemutatott szobaberendezések hosszú sorában alig akadott egy-kettő, melyen a letűnt századok formanyelve érvényesült volna. Nemes egyszerűség és a célszerűségi szempontok szigorú szemmel tartása jellemzi a jelenkori lengyel bútóripart. Ennél még gyökeresebben szakít a multtal a világítótestek ipara, mely úgy a esillárok, lámpák, falikarok formai megoldásaiban, mint a neonesővívilágításnak, majdnem kizárólagos alkalmazásában teljesen modernné vált.

Szimpatikus hatást váltottak ki a kiállítás sok részében látható volt lengyel szövött szőnyegek. Mindannyi a jellegzetes lengyel ornamentumokkal volt ékes, melyek szigorú stílizáltságukkal jól simultak a szövés technikájához.

Irigykedve néztük e nemes színezésű artisztikus szövött faldíszeket mi magyarok és többen meg-

fogadtuk, hogy azon leszünk, hogy hazánkban is készítsenek a mi nemzeti formanyelvünket és színszeretettünket feltüntető magyar szövött szőnyegeket.

A kerámia, ötvösség terén bátran versenyezhetünk a lengyelekkel, de az üvegdíszművek készítésében el kell ismernünk elsőbbségüket.

De első hely illeti meg őket nemesak velünk, hanem sok más nemzettel szemben a kiállítás rendezésében, különösen pedig az egyes csoportok és kirakóhelyek (Standok) ötletes és mindig művészi, jóízű kiképzésében. Szellemesen és tetszetősen oldották meg rendszerint egyszerű eszközök igénybevételével úgy a nagyobb csoportok összefoglalását, mint pedig az egyes kiállítók külön bemutatóhelyeit. Rendszerint oly ügyesen rendezték el a kiállító cégek készítményeit, hogy magával az elrendezés módjával érték el dekoratív hatást és alig volt szükség egyéb segédeszközökre.

Megkapóan mutatkozott be a kiállításon a lengyel képzőművészet, melynek alkotásai a hatalmas méretű műesarnok földszíntjének és két emeletének minden zugát foglalták el. Itt is nagy szerep jutott az előbb említett faliszőnyegeknek. A legnagyobb termet egy lengyel művésznek svájci megrendelésre készült nagyszabásúan komponált templomablakok színes kartonjai és a krakói királyi palota részére mesterien készült faragványai foglalták el.

A terjedelmes kiállítás sok épületét az újabb általánosan elfogadott szoros célszerűség és anyagszerűség jellemzi. Sehol fölösleges párkány vagy eikornya; síma falakat, lapos tetőzetet és hangsúlyozott szerkezetet láttunk úton-útfélen. A németek által újabb felkapott Zweckform és a Neue Sachlichkeit jelszavakat — úgy látszik — a nemzeti ellentétek dacára a lengyel építészek is elfogadták irányadóul, sőt még a németeknél is következetesebben alkalmazzák is munkáikon.

A NEMZETKÖZI PLAKÁT. München nem hagyja magát. Ha Berlin világkongresszust rendez a reklámnak, ő legalább is kiállítást rendez az utolsó öt év nemzetközi plakáttermésének a legjavából. Ott a birodalmi fővárosban minden a gazdasági hatáskeltésre van beállítva. Itt a kedélyes bajoroknál minden az artisztikus érzékenységre. Akik a 34 nemzet meghívásából azt hitték, hogy az augusztusban rendezett kiállítás óriásarányú lesz, esalódtak. München megmarad a kis méretek finom városának, amely fél az amerikanizmustól, de szívesen meghajol a művészet új szelleme előtt. Nagyszerű keretet adtak az egész anyagnak, három nagy hajóban ritmikusan helyezték el a fülkéket. A meleg okkersárga alapon elrendezett 1500 plakát ily módon könnyen, élvezetesen volt tálalva. A szemléző egyáltalán nem fáradt el, míg a nemzetek legjava természet végigjárta. Láttá, hogy a modern tárgyilagosság, díszek kerülése mennyire hódít. Láttá, hogy németek, osztrákok, franciák, belgák és olaszok az élen haladnak. S hogy mi magyarok is igen jó helyen

állunk, annak dacára, hogy a kiválogatás idehaza nem éppen kifogástalan módon történt. És az el nem fáradt néző még azt is megállapíthatta, hogy joggal esínáltak külön fülkéket a közlekedés, a grafikai nagyipar, a Kathreiner-kávészé, viszont a japánoknál sokkal érdekesebb a régi fadűceal nyomott ős-plakát, mint a mai gices. A nemzetközi plakát nagyszerű jelképe annak a kereskedelemnek, mely nem ismer válaszfalakat és egyszerű, izléses, de behízelgő módon kínálja a világ árutermelését.

MODERN LAKÁSBERENDEZŐK NEW YORK-BAN. Tudvalevő, hogy a lakásberendezésnek az a modern formája, mely történelmi stílusoktól mentes, mily nehezen tör magának utat Amerikában. Lassan azonban mégis megtörik a jeget. Mostanában már szövetségre is léptek a newyorki lakásberendező iparművészek, sőt egy állandó kiállítási helyiséget is béreltek egy tucet szép interieur számára. Nemrég nyitották meg ezt az állandó iparművészeti kiállítást, melynek nagyon nívós bútoraihoz s tárgyaihoz külföldi művészek munkái is esatlakoztak. Többek közt Archipenko, Bruno Paul, Saarinnen s más európai művészek alkotásai.

Ó-LINZ. Hogy nemesak az osztrák idegenforgalom központja, hanem kisebb helyei is tudnak az idegenek számára érdekes látivalókkal kedveskedni, azt Linz példája is bizonyítja. Ez a kis dunamenti városka az idei nyáron kiállítást rendezett a város multjából, hajózása, közlekedése történetéből, de persze lakásépítése és munkásházai újabb fejlődéséből is. Akik látták, mind nagyon dícsérik. És kissé rezignáltan mondják, hogy a mi idegenforgalom után sóhajtozó vidéki városainknak az ilyesmi sohasem jutna eszükbe. Ezek ugyanis még hisznek a repülő idegen sült galamb legendájában.

CSIKÁGÓI VILÁGKIÁLLÍTÁS. 1933-ban lesz Csikágóban a nagy világkiállítás, mely terjedelmével, pazar fényével és megalkotóinak eredeti ötleteivel messze túl fogja haladni mindazt, amit az eddig rendezett világkiállítások nyújtottak látogatóiknak. A kiállítás központjában szószertint is a tudomány fog állni: a tudomány nagy esarnoka. Ebből fognak kiágazni az ipar, a kereskedelem, a földművelés, az erdőgazdaság és közlekedés külön esarnokai. Ezekon kívül pedig nagy épületek egy-egy nemzet részére. S mindegyikben a tudomány és gazdasági élet párhuzamos bemutatását kívánják. A legnagyobb épület pedig az lesz, mely az amerikai területen lakó nemzetiségek ilyenfajta haladását fogja demonstrálni. A esikágóiak fantasztikus összegeket szántak a világkiállításuk költségeire és számítanak arra, hogy a kiállítás nagyszerűsége a világ minden részéből fogja városukba vonzani a kiállítók ezreit és a látogatók millióit és hogy ezzel kamatostul busásan megtérül majd a kiállításba fektetett gigantikus

tőke. Magyarországnak szóló meghívót Csikágóban megtelepedett jeles és érdemes honfitársunk, dr. Baróthy A. M. hozta magával, aki a nyár folyamán nejevel hosszabb időt töltött magyar földön és behatóan tájékoztatta a magyar illetékes köröket a kiállítás jelentőségéről és a hozzája fűződő magyar érdekekről.

JELENKORI EGYHÁZMŰVÉSZET. Drezdában igen érdekes kiállítást rendeztek ezen a címen s bemutatták, mint érvényesülnek a síma és dísztelen konstruktív formák az új templomépítésben. »Der Kunstdienst« volt ennek a kiállításnak rendezője. Hogy a legradikálisabb építőegyszerűség mellett is ki lehet fejezni mély vallásos érzést, ezt csaknem minden terv és modell elárulta. Hiszen az építészek különösen hangsúlyozták a térnek döntő pszichológiai szerepét s azonkívül még egy elemet: az óriási fénytömegeket. Mind a kettőt persze a legmodernebb szerkezeti elemek dísztelen alkalmazásával varázsolják templomaikba. Behrens, Fahrenkamp, Höger, Riphahn, Holzmeister esupa olyan (evangélikus és katolikus) templom tervével pályáztak, melyek már megvannak vagy készülnek. Természetesen a legjobb terveken is van valami szellemi (nem formal) rokonság a gotikus vagy román templomokkal, hiszen a vas, acél és beton meg üveg építőelemeivel ugyanazokat a tér- és arányhatásokat lehet kifejezni, mint amelyek a középkori építészek előtt ideálul lebegtek. Érdekes zsinagóga-tervek is akadtak, melyek közt Nachtlicht Leo berlini munkája volt a legjobb.

ÉRDEKES KIÁLLÍTÁSOK. Bernben a svájcieiak ősi iparművészetének, az üvegfestésnek újabb termékeiből rendeztek egy nagyarányú kiállítást. Mindazt bemutatták, amit az üveg- és falfestésben az utolsó három évtizedben svájci művészek alkottak. Alig volt olyan jelentősebb svájci festő, aki munkái révén e kiállításon ne szerepelt volna. — **W i e n e r F r a u e n k u n s t** a neve egy új bécsi művészegyesületnek. Bemutatkozása egy szépen sikerült kiállítás keretében történt, mely ezt a kitűnő címet kapta: »A kép a szobában.« A legkülönbözőbb szobatípusok keretében mutatták be, mint kell a festményt, szobrot metszetet, reliefet ügyesen elhelyezni. Például: a gyermekszobában függőleges faszerkezeteket helyeztek el, melyekben percek alatt kieserélhetők a képek. Falfestések, paravánok és kerámiai reliefek is nagy számmal voltak láthatók. **S t o e k h o l m** b a n január végén nagyarányú kiállítást rendeznek az osztrák iparművészek. A kiállításnak határozott célja az, hogy Svédországban piacot teremtsen a rossz helyzetben levő bécsi iparművészetnek. — **A W e r k b u n d** vezetősége már kidolgozta a közeljövő programját. Eszerint a német iparművészek e szövetsége kiállít Párizsban a Grand Palais-ban, azután pedig a newyorki Metropolitan-museumban és a braziliai Rio de Janeiroban. Azt is elhatározták, hogy a német kormányknak

előterjesztést tesznek: mondja ki a Werkbund előzetes zsűrijogát minden német iparművészeti kiállításnak külföldi szereplésére vonatkozólag. — Münchenben az ottani színházi múzeumban a svájci Appia Adolf színházi díszlet- és kosztüm-terveit mutatták be. Ezekkel a díszletekkel Appia annak idején a barokk hagyományoktól való elszakadást és a térszerűs ritmikus konstrukciói felé való törekvést szolgálta. — Boroszlóban az építészeti kiállítás nyílt meg, melynek keretében a legkülönbözőbb fajta műhelyek s munkatermek is bemutatásra kerültek. Az orvosi rendelőszobától a kézművesműhelyig, sőt a gyerekek játszósobá-jáig mindenféle élethivatásra kiterjeszkedtek. — Bukarestben iparművészeti kiállításra készülnek. A német Werkbund kijelentette, hogy ettől a kiállítástól távolmarad.

MATHÉY. Berlinben nemrég kiállítás volt az erdélyi szász születésű iparművész munkái-ból. Mathéy ma a legfinomabb ízlésű és legnép-szerűbb német művészek közé tartozik. Könyv-kötésel, könyvillusztrációval franciás könnyedségű vonalvezetésükkel merész fantázia játékaikat viszik a síkra. Legsikerültebb munkái mégis a Rosenthal-porecellángyár számára készülnek. Hihetetlen könnyedségű teás-szervizeket rajzol s ezeknek deko-rálása a keeses növényekkel teljesen alkalmaz-kodik a tömegek egyszerű, könnyű előállításá-hoz. Díszítményei, figurái egy új művészi látás természetéből nőnek ki, de mindig azzal a mérték-tartással, mellyel az alkalmazott művészetnek kell a tömegek ízléséhez igazodni.

AZ IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT KÖRÉBŐL

AZ ORSZÁGOS MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT választmánya 1929. évi október hó 18-án ülést tartott S e e n g e r Béla elnöklésével. Jelen vannak: Berán Lajos, Fischer Zsigmond, dr. Gulden Gyula, Sz. Gyenes Lajos, Hauswirth Ödön, Horváth Béla, F. Kovács Erzsébet, Kölber Dezső, Kulesár Sándor, Ligeti Miklós, Majoros Károly, Mátrai Lajos, Nádler Róbert, Nagy Antal, dr. Petrovics Elek, Schober József, Teles Ede, Végh Gyula, Zadubánszky Irén választmányi tagok és Györgyi Kálmán igazgató.

Kimentették távolmaradásukat: dr. Dréhr Imre ügyv. elnök, Bodon Károly, Gaul Károly, Grabowiczky Leon, Hosszu István, dr. Hüttl Dezső, Szablya János és báró Szalay Gábor, dr. Szalai Emil vál. tagok és Szablya Frischauf Ferenc al-elnök.

A jegyzőkönyv hitelesítésére az elnök Hauswirth Ödönt kéri fel és megnyitja az ülést.

I g a z g a t ó előterjeszti a következő jelen-téseit:

a) a kereskedelemügyi miniszter a folyó évre az eddigi 3000 pengő állami segéllyel szemben 4000 pengőt utalt ki;

b) a Társulat egybeállította a barcelonai világ-kiállítás magyar osztálya részére a kiállításon szereplő tekintélyes iparművészeti és háziipari csoportot, úgyszintén 6 vitrinát elfoglaló, gondosan egybeválogatott kollekciót küldött a genfi magyar művészeti kiállításra is.

Nádler Róbert felemlíti, hogy tapasztalatai szerint a magyar hivatalos kiállításoknak a kiállítás helyszínén való adminisztrációja általában nagyon hiányos és nem képviseli eléggé a kiállítók érdekeit.

Teles Ede-nek hasonló tapasztalatai vannak. Helyénvalónak látná, hogy a Társulat a mai ülés nyomán felterjesztéssel fordulna a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez és figyelmeztesse az eddig tapasztalt visszásságokra és kérjen jövőben oly intézkedéseket, melyek minden tekintetben biztosítanák a kiállítók érdekeinek érvényesítését.

Dr. Gulden szerint a kiállítóknak általában áldozatot jelent, ha külföldi kiállításon résztvesznek. Eladásokra alig számíthatnak, ellenben elvesztik a kiállítás városában levő bizományosalkat, mert azok rossz szemmel nézik, ha olyan magyar áruk, amilyeneket ők árusítanak, kiállításokon is kaphatók.

Ligeti Miklós a kiállításoknál kereskedelmi szempontnak fokozottabb érvényesülését tartja fontosnak. Budapesten járt amerikai magyaroktól tudja, hogy New Yorkban egy magyar iparművészeti bolt nagy sikerre, nagy vevőközönségre számíthat. Ilyen bolt létesítését kellene a Társulatnak elősegíteni.

Ezzel szemben F. Kovács Erzsébet — hivatkozva szintén amerikai magyarok kijelentéseire — elsősorban egy gondosan előkészített impozáns méretű magyar kiállítást tart fontosnak s a boltot csak azután, amikor az amerikai közönség a tárlaton már megismerte a magyar munkák szépségét és jóságát.

A választmány felkéri az elnökséget, hogy Teles Ede vál. tag javaslatának megfelelően a vallás- és közoktatásügyi miniszter elé terjessze a felhangzott panaszokat és kérje a bajok orvoslását.

e) Az igazgató részletesen beszámol a nyár folyamán az Iparművészeti Múzeumban rendezett Orsz. Iparművészeti és Háziipari kiállításról.

A kiállítás sikerében nagy része van F. Kovács Erzsébet vál. tagnak, ki úgy az előkészítés, mint az elrendezés munkájának jórészt végezte s a kiállítás egész ideje alatt a látogatókat kalauzolta, közreműködött az eladások körül és így a kiállítás anyagi sikerében is számottevő része van. Ezért javasolja a gazdasági bizottság, hogy a választmány elismerését és köszönetét fejezze ki F. Kovács Erzsébetnek lelkes és értékes közreműködéséért.

A választmány a jelentést tudomásul veszi és a gazdasági bizottság javaslata értelmében határoz.

Igazgató jelenti, hogy a kiállítási helyiségekben tavasszal rendezett lakásberendezési kiállításnak a nyár folyamán történt leszerelése után a termek falain olyan sérülések mutatkoztak, hogy valamennyi helyiség gyökeres tatarozása vált szükségessé. Ez alkalommal a helyiségeknek ablak nélküli, tehát sötét termékhöz ablakot vágattott az udvar felé úgy, hogy a terem ezzel bőségesen világításhoz jutott. Még egyéb munkálatokat is végeztetett a raktárhelyiségekben is, valamint a vitrinák javítása és a kölesönvitrinák beüvegeztetése körül.

Egyben jelenti, hogy a Szépművészeti Múzeummal történt megállapodás szerint a következő téli hónapok fűtési költségeire vonatkozóan abban állapodott meg, hogy a Társulat az eredetileg követelt 32,4% helyett a fűtéssel járó összköltségnek csak 20%-át fogja fizetni.

Tudomásul szolgál.

Igazgató bemutatja több államsegélyért való folyamodványról adott szakvéleményt, amit

a választmány helyesléssel tudomásul vesz.

Igazgató bemutatja a legutóbbi választmányi ülés óta jelentkezett új rendes tagoknak névjegyzékét, amely a következő: Apó Józsefné Bp., Okrutzky Erzsébet iparm. Bp., Irányi István reálisk. tanár Keskemét, Véghe Gusztáv festőművész Bp., Kassanszky Angela Újpest, Ourshop Bp., Bognár Józsefné Felsőgalla, Czékus Erzsébet hiv. Bp., Bartha Lajos minisztervizsgáló Bp., Wiesner László iparművész Szeged, Dobó Cecília kézimunkaszalon Békésesaba, dr. Wander gyógyszer- és tápszergyárt. Bp., Páder Emma iparm. Mátyásföld, Blum Dezső mérnök Bp., Kosztolányi Gyuláné Szeged, Rácz Zsuzsanna iparm. Bp., Fehér Károlyné háziipari szövő Békésesaba, Tóth Rózi hímző-tervező Bp., Paica Lukács tűzerőrnagy Bp., Császár Emma háziipari vállalkozó Sopron, dr. Dorbec Henrikné Breda-Hollandia, Engel Magda iparm. Szombathely.

A választmány a bejelentett új tagokat a rendes tagok sorába felveszi.

Majoros Károly sérelmesnek tartja, hogy újabb külföldről vámmentesen hoznak be egyes üvegfestményeket, jóllehet a magyar üvegfestőknek a behozott üres üveglemezek után 13% értékadó-vámot kell fizetniük.

A választmány felkéri Majorost, hogy konkrét adatokat adjon át az igazgatónak, hogy ezek felhasználásával óvást terjeszthessen az illetékes minisztériumok elé. Egyben felkéri Ligeti Miklóst, hogy magánúton igyekezzék a pénzügyminisztériummal való személyes összeköttetése révén az elhangzott panasz orvoslását elősegíteni.

SZAKOKTATÁS

A MAGYAR OTTHON. Az Országos Iparművészeti Iskolában ezidén is megnyílik »A Magyar Otthon« mesteriskolája, amely a családi ház és tartozékainak, a bútornak és kertnek nemzeti szellemben való egységes fejlesztését, tervezését szolgálja.

Keretében elhelyezkedhetnek az építészettel és testvérművészetekkel gyakorló iparművészek, festők, szőnyeg- és kerttervezők, akik a ház egységes kiképzésében tudásukat fejleszteni akarják.

A tanszéket Thoroczkai-Wigand Ede tölti be, aki órát október 12-től kezdve hetenként kétszer: szombaton d. u. 2—6-ig és vasárnap d. e. 8—12-ig tartja. Ez ingyenes tanfolyamra a kellő előképzettségűek az iskola titkári hivatalában délelőtt, vagy a jelzett időben a tanárnál (Iparművészeti Iskola, IX., Kinizsy-utca 31) jelentkezhetnek.

MUZEÁLIS ÜGYEK

AZ IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM 1928—29. ÉVI ÚJ SZERZEMÉNYEI. Felhasználva a kiállítások sorozatában beállott rövid szünetet, az Iparművészeti Múzeum a két utolsó év új szerzeményeit mutatta be közönségünknek. Bizony, ha a külföldi testvérintézetek gyarapodásával hasonlítjuk össze a mi közgyűjteményeink új szerzeményeit, meg kell állapítanunk, hogy az utolsó évek aratása elég szegényes. Különösen áll ez az Iparművészeti Múzeumra, melynek rendes évi dotációja a háború előttinek ekevény hányadát teszi. Ennek sajnálatos következménye az, hogy jelentős műtárgyak beszerzésére, a gyűjtemények rendszeres kiállítására gondolni sem lehet s örülni kell, ha egyáltalán sikerül számottevő szerzeményekkel gyarapítani a múzeum anyagát.

Hogy pedig ennek ellenére az új szerzemények értéke sokszorosan meghaladja a költségvetésben beszerzésekre felvett összeget, ez a múzeum lelkes barátainak, alkalmi ajándékozók nagylelkűségének köszönhető. A társadalom, mely maga is nehéz anyagi gondokkal küzd, sohasem szűnt meg támogatni a múzeumot.

A kiállítás két részből áll: a régi és a modern műtárgyak csoportjából. A régi műtárgyak közül kiemelendő az Iparművészeti Társulattól megvásárolt magyar hímzés- és csipkegyűjtemény, mindössze 199 darab, melyek közül a kiállításon csak néhány kiváló példa látható. Egy francia XV. Lajos korabeli bronz falóra Béhaugé grófné ajándéka. A meissen Loreley-csoportot Born Frigyes báró, egy ludwigsburgi porcellánszobrocskát özv. Bischitz Gyuláné, egy meissen hordócskát Hatvány Ferenc báró ajándékozta. Két ritka hollési készítményt, a kakast és tyúkot, a Művészeti